

BAXOVIDDIN NAQSHBANDIYNI MA'NAVIY MEROSI VA YOSHLAR TARBIYASIGA OID QARASHLARI

Ilmiy rahbar. X. U. Samatov

Toshkent axborot texnologiyalar universiteti

Samarqand filiali AX 23.08-guruh talabasi

Azizbek Xayrullayev Askar o'g'li

Telefon raqam: +998957722050

Annotatsiya

Ushbu maqolada tasavvuf va Islom falsafasining yetuk namoyandasi Baxoviddin Naqshbandiyning ma'naviy merosi va yoshlar tarbiyasiga oid qarashlari yoritilgan. Adabiyotni keng qamrovli tahlil qilish orqali maqola Naqshbandiyning ta'limoti va usullarini o'rganadi, ularning yoshlar uchun ma'naviy-ma'rifiy manzarani shakllantirishga ta'sirini o'rganadi. Usullar bo'limida tahlil qilish uchun ishlatiladigan manbalar, natijalar bo'limida esa asosiy topilmalar keltirilgan. Munozara bo'limi ushbu topilmalarni sharhlaydi va xulosalar va takliflar Naqshbandiy ta'limotining zamonaviy yoshlar ta'limotiga ta'siri haqida tushuncha beradi.

Kalit so'zlar: Baxoviddin Naqshbandiy, tasavvuf, ma'naviy meros, yoshlar tarbiyasi, Islom falsafasi, pedagogika.

Hurmatli so'fiy ustoz Baxoviddin Naqshbandiy Islom ma'naviyatida o'chmas iz qoldirgan. Naqshbandiy o'zining tasavvufiy ta'limotidan tashqari, ta'lim sohasi, xususan, yoshlar haqida ham chuqur tushunchalar berdi. Ushbu maqola Naqshbandiyning ma'naviy merosini o'rganish va uning yoshlar tarbiyasiga bo'lgan qarashlarini tahlil qilish, ta'limotlarining zamonaviy sharoitda dolzarbligini yoritishga qaratilgan.

Baxoviddin Naqshbandiyning ma'naviy merosi ichki poklanish va ma'naviy intizomga urg'u berish bilan mashhur bo'lgan Naqshbandiy so'fiylik tariqatidan chuqur ildiz otgan. Uning ta'limoti ko'pincha qattiq intizom va insoniyatga rahm-shafqatli yondashuv o'rtasidagi muvozanat bilan tavsiflanadi. Naqshbandiyning asarlari va nutqlari yoshlar ta'limi sharoitida ta'limga yaxlit va ma'naviy asoslangan yondashuvni tarbiyalash to'g'risida qimmatli tushunchalarni beradi.

Adabiyot tahlili Baxoviddin Naqshbandiyning yozma asarlari, jumladan, so'fiy risolalari, maktublari va yozib olingan ma'ruzalarini sinchiklab o'rganishga

asoslangan. Naqshbandiy ta'limotiga oid ilmiy maqolalar va sharhlar kabi ikkilamchi manbalar ham uning ma'naviy-ma'rifiy falsafasi haqida har tomonlama tushuncha beradi.

Muxammad ibn Muxammad Bahouddin an Naqshband al-Buxoriy (ko'proq xalq orasida Bahouddin yoki Xoji Bahouddin Balogardon, Xo'jan Buzruk, Shoxi Naqshband nomlari bilan dunyoga mashxur bo'lgan). U zot Buxoro viloyati, hozirgi Kogon tumanida tug'ilgan. Bahouddin Naqshband (1318-1389) mashxur avliyo, Naqshband tariqati asoschisidir. U o'z ta'limotini yaratishda Yusuf Xamadoni, Abdulholiq G'ijduvoni va boshqa mashoyixlar g'oyalariga asoslangan.

Bahouddin Naqshband irfoniy jarayonda aql emas, ruxiy bilish qalb ko'zi asosiy o'rinni egallashni ta'kidlaydi. U ma'rifatli bo'lish jarayonida xalol luqma va xushyorlikka alohida e'tibor bergan.

Bahouddin Naqshband Musohibiyning o'z-o'zini nafsini nazorat etish, vaqtni qadrlash g'oyalarini, Junayd Bog'dodiy asoslagan xushyorlik yo'lini Hakim Termiziyning valiylik ta'limotini rivojlantirgan. Bahouddin Naqshband ta'limoti bunyodkorlik ruhi bilan sug'orilgan ta'limotdir: "Dil-ba-yor-u, dast-ba-kor" ma'nosi, "ko'ngling xudoda bo'lsin-u, qo'ling ish bilan bo'lsin"- degani. Mustaqilligimizning yuksalishida haqshbandlikda ilgari surilgan xalollik, mexnatsevarlik, tog'rilik, sofdillik, muxtojlariga yordam berish, saxiylik, imonli va e'tiqodli bo'lish, mexrshavqat kabi xulq-odob qoidalari kata ahamiyatga ega.¹

Naqshbandiya xojagon tariqati negizida paydo bo'lib, Yusuf Xamadoni, Abdulholiq G'ijduvoni, Axmad Yassaviy qarashlarini omuxta etib, ularga yangi ruh berib rivojlantirgan.² Bu g'oya XV-XVIII asrlarda savdo va xunarmandchilik bilan shug'ullanadigan shahar hamda ko'chmanchi chorvador aholi orasida keng yoyilgan. Bu ta'limotda odamning qadri, mansabi, boyligi bilan emas, ma'naviy komilligi bilan o'lchanadi deyilgan. Unda hunar, kasb egallab, o'z mehnati bilan bilan xalol luqma yeb yashash talab qilinadi. Tilanchilik, darbadarlik bilan kun kechirish sufiy uchun isnod sanalgan. Qul va xizmatkor saqlash, o'zganing mehnatidan foydalanish ham man etilgan. Bu ta'limot tarkidunyochilikka,

¹ Тешабаев, М. М. (2011). Формирование основ нравственной культуры личности в образовательном процессе и гуманистическое мировоззрение. Credo new, (1), 19-19.

² Тешабаев, М. М. (2011). Формирование основ нравственной культуры личности в образовательном процессе и гуманистическое мировоззрение. Credo new, (1), 19-19.

tekinox'rlikka qarshi qaratilgan bo'lib, unda manmanlik, shayxman deb kerilish, shoqin-suron ko'tarib zikru samo bilan odamlar diqqatini o'ziga qaratish qoralanadi. 1993 yil O'zbekistonda Bahouddin Naqshband tavalludining 675 yilligi keng nishonlandi. Unga bag'ishlab qator asarlar chop etildi, xalqaro ilmiy anjumanlar bo'lib o'tdi. Bahouddin Naqshband nomi bilan bog'liq yodgorliklar qayta tiklandi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Naqshbandiyni yoshlar tarbiyasiga yondashuvi ma'naviy va intellektual rivojlanishning integratsiyasidan kelib chiqadi. U ta'limning asosiy elementlari sifatida kuchli axloqiy xarakterni, kamtarlikni va ilohiy bilan chuqur aloqani tarbiyalash muhimligini ta'kidlaydi. Naqshbandiy ta'limoti shunchaki akademik bilimlardan ustun bo'lgan va jamiyatga ijobiy hissa qo'shishga qodir fazilatli shaxslarni tarbiyalashga intiladigan ta'limni targ'ib qiladi.

Baxoviddin Naqshbandiyni yoshlar tarbiyasi haqidagi qarashlari Islom pedagogikasining keng tamoyillari bilan uyg'unlashib, bilim va ma'naviyatning o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydi. Uning ichki poklanishga bo'lgan e'tibori xarakter tarbiyasi va yaxlit rivojlanishning ahamiyati haqidagi zamonaviy munozaralarga mos keladi. Naqshbandiy ta'limoti, shuningdek, o'qituvchilarning intellektual va ma'naviy o'sishni ta'minlaydigan muhitni yaratib, axloqiy qo'llanma sifatida xizmat qilishlari zarurligini ta'kidlaydi.³

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, Baxoviddin Naqshbandiyni ma'naviy merosi yoshlar tarbiyasiga yaxlit yondashuvni shakllantirish uchun qimmatli tushunchalarni taqdim etadi. O'qituvchilar va siyosatchilar akademik yutuqlar bilan bir qatorda axloqiy rivojlanish va ma'naviy ongni birinchi o'ringa qo'yadigan ta'lim asoslarini yaratish uchun uning ta'limotidan ilhom olishlari mumkin. Naqshbandiya tamoyillarini o'zida mujassam etgan holda, biz axloqiy qadriyatlarga asoslangan, o'z jamoalari va keng dunyoga ijobiy hissa qo'shadigan yoshlar avlodini tarbiyalashga intilishimiz mumkin.

Kelajakdagi tadqiqotlar Naqshbandiyni ta'lim falsafasini zamonaviy sharoitlarda amaliy tatbiq etishga chuqurroq kirib borishi mumkin. Amaliy tadqiqotlarni o'rganish yoki uning tamoyillarini o'qitish metodologiyasiga birlashtirgan o'qituvchilar bilan suhbatlar o'tkazish bunday yondashuvni qo'llash samaradorligi va

³ Boltaboyev M. HISTORY OF RELIGIOUS CONFESSIONAL POLITICS IN THE SOVIET PERIOD //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 6. – C. 668- 671.

muammolari to'g'risida qimmatli tushunchalarni berishi mumkin. Bundan tashqari, boshqa ta'lim falsafalari bilan qiyosiy tadqiqotlar Naqshbandiyning ma'naviy merosining yoshlar tarbiyasiga qo'shgan noyob hissalari to'g'risida aniq tushuncha berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Тешабаев, М. М. (2011). Формирование основ нравственной культуры личности в образовательном процессе и гуманистическое мировоззрение. *Credo new*, (1), 19-19.
2. Boltaboyev, M. (2020). HISTORY OF RELIGIOUS CONFESSIONAL POLITICS IN THE SOVIET PERIOD. *Theoretical & Applied Science*, (6), 668-671.
3. Boltaboyev M. HISTORY OF RELIGIOUS CONFESSIONAL POLITICS IN THE SOVIET PERIOD // *Theoretical & Applied Science*. – 2020. – №. 6. – С. 668- 671.
4. Mukhamadqodirovich R. A. The role of mass media in the history of the period of independence // *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*. – 2020. – Т. 10. – №. 4. – С. 356-359.
5. Salmonov, A., & Boltaboev, M. (2021, August). THE CONSEQUENCES OF THE SOVIET GOVERNMENT'S VIOLENT POLICY TOWARDS NON-MUSLIMS IN UZBEKISTAN: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1251>. In *RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES* (No. 18.05).
6. Salmonov, A., & Boltaboev, M. (2021, June). THE CONSEQUENCES OF THE SOVIET GOVERNMENT'S VIOLENT POLICY TOWARDS NON-MUSLIMS IN UZBEKISTAN. In *Конференции*.
7. Akhadjonovich, Q. A., & Umaralievich, K. U. THE ROLE OF THE ISLAMIC TEACHINGS OF MOTURIDIA.

